

Ювілеї = Anniversary = Юбилей

Ukr Neurosurg J. 2020;26(1):48-50
doi: 10.25305/unj.191580

Славні ювілеї. Професор Микола Єфремович Поліщук: 75 років життя та 50 років у нейрохірургії

Glorious anniversaries. Professor Mykola E. Polishchuk: 75 years of life and 50 years in neurosurgery

Славные юбилей. Профессор Николай Ефремович Полищук: 75 лет жизни и 50 лет в нейрохирургии

2 травня 2019 року виповнилося 75 років завідувачу кафедри нейрохірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, заслуженому діячеві науки і техніки України, члену-кореспонденту НАМН України, доктору медичних наук, професору Миколі Єфремовичу Поліщуку.

Микола Єфремович народився 2 травня 1944 року в с. Липятин Хмельницького району Вінницької області. Батьки, Єфрем Мусійович та Єлизавета Василівна, працювали в колгоспі. Микола навчався в Липятинській семирічній школі та Сальницькій середній школі за 6 км від Липятина. Після закінчення середньої школи 2 роки працював вчителем математики в рідному селі. В 1963 році вступив на медичний факультет Ужгородського університету. Під час навчання працював медбратом у неврологічному та хірургічному відділеннях Ужгородської ОКЛ.

По закінченні медичного факультету Ужгородського університету (1969) М.Є. Поліщук працював анестезіологом та хірургом у Великоберезнянській районній лікарні Закарпатської обл. У 1970–1972 рр. навчався в клінічній ординатурі, у 1972–1974 рр. – в аспірантурі Київського НДІ нейрохірургії. У 1974–1983 рр. Микола Єфремович працював асистентом кафедри нейрохірургії Київського інституту удосконалення лікарів (нині – Національна медична академія післядипломної освіти (НМАПО) імені П.Л. Шупика), у 1983–1992 рр. – старшим науковим співробітником Київського НДІ нейрохірургії. У 1992 р. він очолив клініку невідкладної нейрохірургії та одночасно обійняв посаду заступника директора Науково-практичного об'єднання швидкої медичної допомоги та медицини катастроф. З липня 1993 р. М.Є. Поліщук – завідувач кафедри нейрохірургії НМАПО імені П.Л. Шупика. У 1997 р. його обрано членом-кореспондентом НАМН України.

М.Є. Поліщук – висококваліфікований фахівець, один з провідних учених у галузі нейротравматології і невідкладної нейрохірургії. Основні напрями наукової діяльності: особливості змін кровообігу і реакцій мозку при черепно-мозковій травмі на тлі алкогольної інтоксикації та соматичної патології, характеристика забоїв головного мозку в різних вікових групах, особливості лікування хворих із хребетно-спинно-мозковою, поєднаною та множинною травмою, зміни мозкового кровообігу при гострих порушеннях мозкового кровообігу. Микола Єфремович – організатор служби невідкладної нейрохірургії в м. Київ та Україні, а також підготовки фахівців із нейрохірургії, займався реформуванням галузі охорони здоров'я. Є автором і співавтором понад 600 наукових праць, з них 32 монографій з питань нейротравматології, невідкладної нейрохірургії, захворювань хребта і спинного мозку тощо, 28 винаходів і патентів. Підготував 8 докторів та 45 кандидатів медичних наук. Автор понад 100 публіцистичних статей політичної та медикореформаторської спрямованості.

Основні наукові праці М.Є. Поліщука: «Принципы ведения больных в неотложной неврологии и нейро-

хирургії» (2001), «Повреждения позвоночника и спинного мозга» (2001), «Травми черепа і головного мозку», «Травма хребта і спинного мозку» (2004), «Анестезия и интенсивная терапия в нейрохирургии» (2004), «Вогнепальні ураження центральної нервової системи» (2005), «Нейрохірургічна служба України» (2005), «Хірургічне лікування дискогенних радикуло-мієлопатій шийного відділу хребта» (2006), «Шкали в клінічній неврології» (2009), «Лікуймо Україну» (2009), «Політравма» (2012), «Медицина невідкладних станів» (2012), «Діагностика та хірургічне лікування дискогенних нейрокомпресійних синдромів» (2014), «Учитель» (2015), методичні рекомендації та наукові посібники з організації надання спеціалізованої нейрохірургічної допомоги при бойовій черепно-мозковій травмі, бойових травмах хребта і спинного мозку, ушкодженнях периферичних нервів (2015, 2016) тощо.

Микола Єфремович проводить велику науково-громадську діяльність. У 2002–2005 рр. – народний депутат Верховної Ради України, голова комітету з питань охорони здоров'я, материнства та дитинства. У 2005 р. його було призначено міністром охорони здоров'я України. У 2007–2010 рр. – радник Президента України, голова Національної ради з питань охорони здоров'я України. Член Європейської, Російської та Всесвітньої асоціацій нейрохірургів. Головний редактор журналу «Судинні захворювання головного мозку», член редакційних рад низки наукових журналів, зокрема всесвітньо відомого журналу «Neurosurgery» (США). Організатор і президент Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація боротьби з інсультом», голова громадської організації «Україна вільна від тютюнового диму» (з 2010). Є почесним професором Тернопільського та Ужгородського університетів, НДІ онкології в Ростові-на-Дону (Російська Федерація).

М.Є. Поліщука нагороджено орденами Ярослава Мудрого V ступеня (2004), «За заслуги» III ступеня (2008), «За заслуги» II ступеня (2015), «За заслуги» I ступеня (2019), Орденом М.І. Пирогова (2008), нагородами УПЦ – Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня, Орденом Святого Аристрата Михайла, Орденом Преподобного Нестора Літописця, а також медаллю «100 років НМАПО імені П.Л. Шупика», Знаком пошани НАМН України із врученням медалі Агапіта Печерського (2018), відзнакою Закарпатської ОДА «За розвиток Закарпаття» (2011). Заслужений діяч науки і техніки України (1994). Лауреат Державної премії України (2008). Нагороджений Почесними грамотами Кабінету Міністрів України (2004), Верховної Ради України (2004), Президії АМН України (2004), МОЗ України, НМАПО імені П.Л. Шупика, Київської ОДА (2011). Микола Єфремович є почесним громадянином м. Києва (з 2005 р.). Указом Президента України від 31.10.2006 р. йому присвоєно перший ранг державного службовця.

У 2008 р. незалежними експертами за свою діяльність віднесений до 10 найбільш значущих чиновників України за час незалежності. ВООЗ відзначила проф. Поліщука серед 5 осіб Європейського континенту нагородою за значний внесок у профілактичну медицину.

Микола Єфремович 50 років у нейрохірургії. Він нейрохірург широкого профілю, єдиний в Україні, хто оперував різноманітну патологію периферичної та центральної нервової системи. Є організатором надання допомоги з невідкладної нейрохірургії. За його безпосередньої участі організовано служби невідкладної нейрохірургії в Київській обласній клінічній лікарні, міській лікарні № 17 м. Києва, де працюють його учні.

М.Є. Поліщук – ініціатор ранніх операцій при поєднаних ушкодженнях периферичних нервів, переломах великих кісток скелета у поєднанні із черепно-мозковою травмою, а також у хворих з порушенням свідомості та осіб старшого віку (сьогодні це стандарт), декомпресивних трепанцій при тяжкій черепно-мозковій травмі, наростаючому набряку мозку при черепно-мозковій травмі, ішемічному інсульті з агресивним перебігом набряку мозку. Він впровадив у практику принципи ранніх операцій декомпресивно-стабілізуювального характеру при хребетно-спинномозковій травмі. Академік О.М. Коновалов 15 років тому зазначив, що «завдяки цій ініціативі та організаційним заходам усі нейрохірурги країн СНД оперують хребетно-спинномозкову травму саме за таким принципами». Змінюються технології, але не принципи.

Професор Поліщук впровадив в Україні малотравматичний інтерламінарний доступ при видаленні гриж міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта. Першим почав оперувати різноманітними доступами при шийних радикулопатіях, задньо-боковими доступами – при грижах грудного відділу хребта, проводив операції з видалення внутрішньомозкових спінальних пухлин, операції при різних формах сирингіомієлії, трансабдомінальні та трансторакальні доступи при патології на різних рівнях хребта і спинного мозку, укорочення хребта при його травмах. Він першим в Україні прооперував патологію хребтової артерії на всіх рівнях (V1,V2,V3), зокрема аномалію Кіммерлі, проводив різноманітні операції на всіх рівнях сонних артерій, операції з приводу пухлин ший, аневризм та артеріовенозних мальформацій головного мозку, видаляв кавернозні гемангіоми та пухлини різної локалізації. В 1993 р. вперше в Україні за його ініціативи та участі проведено видалення пухлини краніо-офациальної локалізації. Він розробив та впровадив у практику латеральний доступ до пухлин ретро-бульбарної локалізації зі збереженням функції ока. Він першим в Україні в 2000 р. виконав операцію з видалення пухлин головного мозку у функціонально важливих зонах у хворих у повній свідомості (Awake craniotomy). Разом з анестезіологом, доцентом кафедри нейрохірургії А.О. Короткоручком впровадив ранню активізацію хворих після операції та короткий (до 3 діб) курс антибіотикотерапії, що значно зменшило кількість післяопераційних ускладнень. Разом з професором А.І. Тріщинським впроваджував в Україні стандарти оцінки стану хворих при травмі та порушеннях мозкового кровообігу (шкали ком Глазго, АРАСНЕ, CRAMS, Льеж, Ренкіна, Ханта-Хесса, Франкеля тощо).

Микола Єфремович оперував різноманітну патологію швидко, акуратно та якісно. До прикладу: доступ до передніх відділів шийного відділу займав

7–10 хв, до структур задньої черепної ямки – 17–20 хв. Зазвичай оперує при асистенції двох операційних медсестер, особливо при підходах та закритті рани. Нерідко колеги просили професора провести доступ у тяжких хворих, мотивуючи це тим, що він зробить це швидко, крововтрата буде меншою, відповідно, результати кращими. Велику увагу приділяв періопераційному періоду та контролю перфузійного тиску у хворих при черепно-мозкових травмах та інсультах.

М.Є Поліщук оперував в різних містах України і за її межами (Молдова, Удмуртія, Узбекистан). Стажувався в клініках Англії, США, Німеччини, Бразилії, Канади.

У клініці професора Поліщука вперше в Україні впроваджено технології лікування гострого та хронічного болю при різноманітній патології нервової системи (доц. А.О. Короткоручко).

Кафедра нейрохірургії, котрій цього року виповнюється 75 років, завжди була взірцем впровадження, розробки та навчання новим технологіям лікування хворих з нейрохірургічною патологією, основні принципи яких були закладені засновником кафедри проф. О.І. Арутюновим (1945–1960), продовжені проф. Г.П. Педаченком (1960–1993) і М.Є. Поліщуком завдяки розвитку як практичної, так і наукової нейрохірургії.

Долі визначних осіб нерідко бувають схожі. Великий Г. Кушинг залишив нейрохірургію в 63 роки, брав участь у Першій світовій війні (театр бойових дій

в Європі), розробив багато операцій у нейрохірургії при нейроонкології, нейротравмі, патології хребта та спинного мозку, займався вивченням історії медицини, пропагандою здорового способу життя. Микола Єфремович залишив скальпель у 2007 р. у віці 63 роки, сповідуючи принцип «нейрохірург, своєчасно зійди з лижні», але він не залишив нейрохірургію як вчитель, організатор, науковець. Він надає активну допомогу при бойовій черепно-мозковій та хребетно-спинно-мозковій травмах. Є консультантом Центрального військового шпиталю з початку бойових дій на Сході України. Займається громадською роботою з організації заходів боротьби з інсультом. З 2018 р. очолює Національне товариство Червоного Хреста (в.о. президента). Є експертом реформ медичної галузі. Очолює Раду Почесних громадян м. Києва.

З нагоди ювілею кафедра нейрохірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, колектив Інституту нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, редколегія «Ukrainian Neurosurgical Journal», нейрохірурги України, наукова і медична громадськість щиро вітають Миколу Єфремовича Поліщука, зичать йому міцного здоров'я, творчого довголіття і подальших успіхів у його багатогранній, плідній та конструктивній діяльності.